

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในการพัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยการจัดการความรู้ กลุ่มเกษตรกรบ้านเหมืองก๊วก ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน ในการผลิตลำไยสีทองอบแห้ง นับเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะวิจัยและกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้กลุ่มเกษตรกรจะค่อย ๆ ได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจ ออกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม สำหรับกลุ่มประชากรทั้งหมด ที่มีส่วนร่วมในการผลิตลำไยอบแห้งในเขตพื้นที่บ้านเหมืองก๊วก หมู่ 5 และบ้านใหม่เหมืองก๊วก หมู่ 19 ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยเพื่อการวางแผนพัฒนาและติดตามประเมินผล มีการปฏิบัติดังนี้

1. การศึกษาและการวิเคราะห์สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบริบทชุมชนตลอดจนสภาพปัญหาด้านการผลิตลำไยสีทองอบแห้ง ของกลุ่มเกษตรกรบ้านเหมืองก๊วก อ.เมือง จ.ลำพูน เพื่อนำข้อมูลไปปฏิบัติหรือดำเนินการวิจัยแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของชุมชน

2. การจัดทำแผนปฏิบัติงาน เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นจะต้องนำมากำหนดกิจกรรมในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็นโครงการย่อย ดังนี้

- 2.1 การศึกษาสภาพของชุมชนด้วยการจัดเวทีชาวบ้าน
- 2.2 การให้ความรู้ด้วยการจัดโครงการอบรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 1
- 2.3 การให้ความรู้ด้วยการจัดโครงการอบรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 2
- 2.4 การให้ความรู้ด้วยการจัดโครงการอบรมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 3
- 2.5 การจัดประชุมกลุ่มย่อย
- 2.6 การศึกษาการไหลของงานในการผลิตลำไยอบแห้ง

3. การนำแผนปฏิบัติงานไปปฏิบัติ การนำแผนปฏิบัติงานไปปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ โดยผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ คณะนักวิจัย ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ให้มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนด้วยความตั้งใจและมีความรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

4. การติดตามประเมินผลโครงการ การติดตามและประเมินผลของการพัฒนาตามแผนการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ ตามแผนการพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือหลักในการวิจัย 5 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การจัดเวทีชาวบ้าน กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไยอบแห้งสีทอง บ้านเหมืองกวัก เพื่อรับทราบสภาพการบริหารจัดการกลุ่มในปัจจุบันและความต้องการในการบริหารจัดการกลุ่ม ตลอดจนปัญหาในการบริหารจัดการของกลุ่ม โดยการแบ่งกลุ่มเกษตรกรออกเป็นกลุ่มย่อย และใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม เพื่ออภิปรายปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม เพื่อทบทวนวัตถุประสงค์ โครงสร้างการมอบหมายงาน และการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่ผ่านมา ในการดำเนินการผลิตลำไยอบแห้งสีทอง

2. การจัดการฝึกอบรม ด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ให้กับชุมชน ให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกลุ่ม พลังของกลุ่ม และเกิดการรวมกลุ่มกันมากขึ้น เป็นการกระตุ้นชุมชนให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาชุมชน และรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนสรุปผลจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อชี้ให้ชาวบ้านได้ทราบถึงแนวคิดและความสำคัญในการพัฒนาชุมชน จากกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ได้ดำเนินการไป

3. การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้วยการเขียน Mind Map เพื่อให้ชุมชนได้มีการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และเกิดกระบวนการในการวางแผนงาน การตั้งเป้าหมาย การจัดโครงสร้างการมอบหมายงาน และการแบ่งหน้าที่งาน เพื่อสร้างเป็นผังความคิดให้เห็นถึงความสำคัญของประเด็นปัญหาต่าง ๆ นำไปสู่การรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม

4. การสนทนากลุ่ม ด้วยการจัดประชุมกลุ่มให้กับชุมชน (3 กลุ่มย่อย) เพื่อให้กลุ่มได้ทบทวนแผนงาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กิจกรรมโครงการ และการมอบหมายงาน ตลอดจนกฎกติกาของกลุ่ม จากการประชุมสมาชิกของแต่ละกลุ่ม แล้วสรุปผลของแต่ละกลุ่ม ให้สมาชิกภายในกลุ่มได้ทราบถึงแผนงาน กิจกรรม และโครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่ม

5. การสังเกต การสัมภาษณ์ และการจดบันทึกกิจกรรม ด้วยการศึกษาขั้นตอนการไหลของงานจากสถานการณ์ในช่วงการผลิตจริง คือ ในช่วง เดือนมิถุนายน จนถึงเดือน สิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงในการอุปถัมภ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยการสำรวจและคัดเลือกเตาอบลำไยที่ยินดีที่จะให้ศึกษา เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการ ขั้นตอน ระยะเวลา และกิจกรรมต่าง ๆ ในการผลิตลำไยอบแห้งได้อย่างถูกต้อง

วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบข้อมูลที่กำหนดไว้ โดยมีวิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน คณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากการรวบรวมจากเอกสาร ได้แก่ เอกสารของกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันในชุมชน เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค และสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม เป็นต้น
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกระบวนการกลุ่มตามแผนปฏิบัติงานของโครงการ ที่ได้ให้มีกระบวนการกลุ่ม เพื่อวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจาก แบบสอบถาม การสอบถามสัมภาษณ์ และการจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยมีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตลำไยสีทองอบแห้ง เป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและให้ข้อมูลตลอดเวลาของการดำเนินงานโครงการ เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันของกลุ่มเกษตรกรด้านการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด และการบัญชี

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ และค่าเฉลี่ย เป็นต้น

แบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 แปลความหมายว่า มีความต้องการมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 แปลความหมายว่า มีความต้องการปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 แปลความหมายว่า มีความต้องการน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 แปลความหมายว่า มีความต้องการน้อยที่สุด

ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เชื่อมโยง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง และการวิเคราะห์ขั้นตอน เป็นต้น

ขอบเขตของโครงการ

พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย คือ กลุ่มเกษตรกรบ้านเหมืองกวัค ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน

ระยะเวลาทำการวิจัย

ระยะเวลาในการทำวิจัย 12 เดือน (ธันวาคม 2550 ถึง พฤศจิกายน 2551)

แผนการดำเนินงานโครงการวิจัย

[illegible]

กิจกรรม	ระยะเวลา												
	พ.ศ. 2550	พ.ศ. 2551											
	ธค	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	
4. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ กลุ่มแบบมีส่วนร่วมในการผลิตและ จำหน่ายลำไยสีทองอบแห้ง อย่าง ครบวงจร			☒	☒									
5. จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อทบทวน เกี่ยวกับความต้องการในการบริหาร จัดการแบ่งมีส่วนร่วมในผลิตภัณฑ์ ลำไยสีทองอบแห้ง					☒								
6. ปรับปรุงพัฒนารูปแบบการ บริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม ในการผลิตและจำหน่ายลำไยสีทอง อบแห้งอย่างครบวงจร					☒	☒							
7. ติดตามประเมินผล การ ดำเนินงาน ของทุกฝ่าย							☒	☒					
8. สังเคราะห์และถอดบทเรียนการ ดำเนินโครงการ									☒				
9. เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จาก งานวิจัยสู่ท้องถิ่น										☒			
10. นำเสนอผลการดำเนินโครงการ											☒		
11. จัดทำรายงาน/บทเรียนผลการ ติดตามประเมินผลโครงการฉบับ สมบูรณ์												☒	